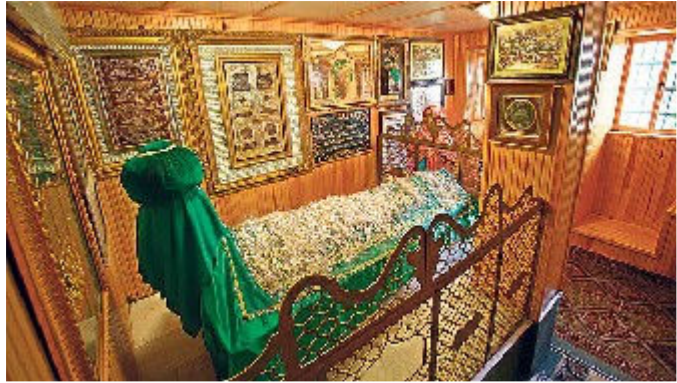

Boğaz'ın manevî kandilleri

Samet Altıntaş
03/08/2012

İstanbul'u ikiye bölen denizin dört manevî koruyucusunun olduğu söylenir: Aziz Mahmud Hüdayi, Yahya Efendi, Yûşa Aleyhisselam, Telli Baba... Denizcilerin inanışına göre; her biri ayrı tepeden Boğaz'ı aydınlatan bir kandildir.

İstanbul Boğazı her daim özel ve kendini belli eden bir fotoğraf gibi. Tanpınar'ın, "Türk İstanbul'un kaybolmaması ancak Boğaz'a ve Üsküdar'a verilecek şekilde kabildir." sözü bu romantizme omuz verdiği bir göstergesi. Serin sulara tarih, kültür ve edebiyat el ele akıyor adeta. Bunların yanı sıra bir de Boğaz'ın yüzyıllardır aynı renkte kalan manevî bir haritası var. Osmanlı'da denizcilerin inanışına göre; Üsküdar'da Aziz Mahmud Hüdayi, Beşiktaş'ta Yahya Efendi, Beykoz'da Yuşa Aleyhisselam ve Sarıyer'de Telli Baba, Boğaz'ın manevî bekçileri olarak kabul ediliyor. Geçmişte Boğaz'da sefer yapan kaptanlar, Boğaz'ın bu ulu kametlerinin himmetleriyle sefere başlayarak asırlarca devam edecek bir gelenek hediye etmişler: Yolcularını Üsküdar'dan geçerken Hüdayi Hazretleri'ne, Beşiktaş önünden geçerken Yahya Efendi'ye, Beykoz'dan geçerken de Yuşa Aleyhisselam'a yönelterek Fatiha'ya davet etmişler. Osmanlı'nın son dönemlerine kadar devam etmiş olan bu an'ane, İstanbul tarihinin manalı bir hatırası olmuş. Ramazan ayının bereketli günlerinde ziyaretçi akınına uğrayan bu türbeler şimdilerde unuttuğumuz bu geleneği hatırlatıyor. Şehri hâlâ manen gözettiklerine inanılan 'manevî bekçiler'e bir Fatiha da biz yollayalım; Boğaz'dan...

Denizcilerin dua aldığı dergâh

Şeyh Yahya Efendi: Osmanlı dönemi mutasavvıflarından Beşiktaşlı Yahya Efendi, Kanunî zamanında müderrislik yapar. Muhteşem Süleyman ile aynı zamanda süt kardeşi olan Yahya Efendi, Beşiktaş'a dergâhını kurar, 1569 senesinde Kurban Bayramı gecesi dar-ı bekâya irtihal eder. Osmanlı döneminde Yahya Efendi'nin donanmanın manevî koruyucusu olduğuna inanılırdı. Yahya Efendi Türbesi'ni 1571'de II. Selim'in emriyle Mimar Sinan yaptı. Dergâh, Başbakan Erdoğan'ın talimatıyla 2009'dan beri restore ediliyor, bitmek üzere.

Fatiha okuyanlar bizimdir

Aziz Mahmud Hüdayi Hazretleri: Bursa kadısı iken Üftade Hazretleri'ne mürit olan Hüdai Hazretleri, III. Murad, III. Mehmed, I. Ahmed, II. Osman ve IV. Murad Han'a nasihatlerde bulunduğu için 'sultanlara sultanlık eden sultan' olarak da anılıyor. "Günler gelip geçmektedir/ Kuşlar gibi uçmaktadır/ Ehl-i fesadın yeri nar/ Ehl-i salah

uçmaktadır." beyti gönüllerde yer eden Aziz Mahmud Hüdayi, Üsküdar Doğancılar'da cami ve dergâhını yaptırır, 1628 senesinde burada vefat eder. Hazret'in ettiği şu dua ise meşhurdur: "Sağlığımızda bizi, vefatımızdan sonra kabrimizi ziyaret edenler ve türbemizin önünden geçtiğinde Fatiha okuyanlar bizimdir. Bizi sevenler, denizde boğulmasın ahir ömürlerinde fakirlik çekmesin, imanlarını kurtarmadıkça göçmesin."

Boğaz'ın son selam yeri

Yûşa Aleyhisselam: Beykoz'da Yûşa Tepesi'nde kabrinin bulunduğu inanılan Yûşa Aleyhisselam, tarihî bilgilere göre İstanbul'u hiç ziyaret etmemiş. Halk arasında ise Musa Aleyhisselam ile Boğaziçi'ne geldiği ve buraya gömüldüğü söyleniyor. Tepe 1755'te Yirmisekiz Mehmet Çelebi'nin buraya bir mescit yapması ile tanınmış. Yûşa Peygamber'e ait olduğu söylenen mezarın etrafına bir duvar çektiren Mehmet Çelebi, görevliler de tayin eder. Kabri ziyaret, III. Selim döneminde izdihamdan dolayı yasaklanır. Cami, Abdülaziz Han tarafından 1863'te yenilenir. Hz. Yûşa Camii ve Türbesi, özellikle pazar sabahları dolup taşıyor.

Sarıyer'den serin sulara manevî esinti

Telli Baba: Şehrin hafızasında yer eden Boğaz'ın son bekçilerinden Telli Baba'nın da hayatına dair malumat az. Rumeli Kavağı'nda bulunan türbesi, ziyaretçilerce her daim dolu. Özellikle evlenmek isteyen genç kızların mezara akın etmeleri, popüler dindarlık üzerine düşünülmesi gereken bir konu. Telli Baba hakkında en güçlü rivayet şu: Asıl adı İmam Abdullah Efendi olan bu zat, Fatih devrinde tabur imamı iken şehit düşer. Hastalıklı bir genç kızın onu rüyasında görmesi ile mezarı ortaya çıkar. O günden sonra gerek hastalar gerekse kısmet arayanların uğrak yeri haline gelir.